

onderingen. Er is et andere deel: knort graag, zeuren uit den alles. De preoudere Christelings-vereening zij te gereformeerde en, ze schuden: onbetamelijken zij vermoedwillig in a, o foei, zou i tijd doodend! Dank u, het of: geef het liever aan de diepe denkers, er godgeleerden; asceten, en het te bepepermunt en; wereld- en gevoelens tot lingen in wie nietig te zijn

zooveel Christen-er natuurlijke

erkt de genade men zeggen: zijn ze reeds eeuwige hoer- n dagelijksche

igorisme niets dg van veler- den invloeden den persoon-

in in het oort- en ons wach- usschen men- botaing meer Nu we echter ers over dan slijkheid Chris- chelijk zij. odig, dat wij den mensch

it begrip? ljbil te lezen. lmaakt ware hij een lamp pad, en houdt et houdt naar mensch ken- standigheden,

moeten voor- d gebied van der maat uit. en van Emile de menschen

naar wat nut- ve doen?" is achen Emile 1 des levens

hankelijk ge- p en onvrij- lukt ons aan aerschezucht. iddelen, die n's heerlijke het gehoor- en oplossing piteit en ge- opvoeding et kind weet dingen niet uit de macht en min waar- natuurlijke handelingen, and van den straffen be- ind en den t, enz. Be- eezucht op. beweringen, Maar Rous- eliefde van tift van alle als zou deze en pas goed die ze in- Zoo handelt et egoïstisch raardij heeft

loor gewan- en dus veel taseau over van Rous-

in hoogen en lagen kring, naar alle zijden van zijn wezen. Er evenzeer leert ons de Bijbel den Christen kennen zooals hij is, maar ook zooals hij wezen moet.

Wij moeten dus beginnen met te erkennen, dat er zoowel menscheit als Christelikeit bestaat en dat dit tot allerlei botsingen in ons en rondom ons aanleiding geeft. Deze erkenning ligt ten grondslag aan het bestaan van „Christelijke” Jongelingsverenigingen. Dat bijvoegelijk naamwoord: „Christelijke” beteekent niet iets negatiefs, maar iets positiefs. Het wil niet blootelijk zeggen dat men niet drinkt, niet vloekt, niet onkuisch is, niet den schouwburg bezoekt, niet mededoet in allerlei onzedelijke, menschverlagende bedrijven. De humanist, die den val loochent, doet dit ook niet. „Christelijke” Jongelingsvereniging drukt iets positiefs uit: een beginsel en eene levensrichting, uit den Christus voortvloeiende en op Hem gegrond. Strikt genomen is een Christelijke Jongelingsvereniging eene vereniging van jongelingen, die christenen zijn. Die christenen zijn, omdat zij, door 't geloof, lidmaten van Christus en alzoo Zijner zalving deelachtig zijn; die Zijnen naam belijden; zichzelf, als een levend dankoffer, Hem opofferen; met een goed geweten strijden tegen de wereld, den duivel en hun eigen vleesch (gevallen menscheit) en in de zekerheid leven dat ze hiernamaals, met Christus, over alle creaturen zullen heerschen...

Practisch volgt hieruit, dat een Christelijke Jongelingsvereniging nooit aantrekkelijk zal zijn voor zuiver wereldsche jongelingen. Richt eene zogenoemde Christelijke sociëteit op, en de onder- vinding zal u leeren dat gij uw doel mistoont. Want of het Christelijke zal de wereld afstooten, of de sociëteit zal het Christelijke tot een zeer klein minimum herleiden, en ernstige, Christelijke jongelingen van haar verwijderen.

Een Christen, een Christelijke jongeling te zijn, is de ernstigste zaak van de wereld. Wie dat hoopt te zijn, moet zichzelf verloochenen. Zijn menscheit komt, van stonden aan, onder de heerschappij der Christelikeit en dit leven wordt hem een gestadige dood. Laat ons daarom altijd bedenken, dat menscheit en Christelikeit nooit gelijk op kunnen bestaan. De menscheit moet er onder. Niet omdat zij menscheit is, maar omdat zij gevallen is, zoo diep gevallen, dat het waarachtig goede, in eeuwigheid uit haar niet meer kan voortkomen. Gelukkig de jongeling, die voelt dat hij maar een mensch is, en dagelijks bidt om genade, om een Christen te worden. Gelukkig de jongeling, die zijne menscheit den Heere overgeeft, opdat hij een mensch Gods zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust!

Het lijkt ons wel gewenscht, hieraan nog toe te voegen, dat de Nederlandsche Bond van Jongelingsverenigingen op Gereformeerden Grondslag

seu voor gewoonte-vorming weinig of geen plaats. Eerst in de laatste jaren is ze in de opvoeding weer belangrijk punt van beschouwing en toepassing geworden. „De gewoonte der wet” en het „Gewen u aan den Heere en heb vrede” zijn psychologisch juist en te veel verwaarloosd, ook onder de invloed van Rousseau en Kant. Handelingen, die oorspronkelijk slechts middelmatige zedelijke waarde hebben, verkrijgen door geregelde herhaling langzamerhand waarde voor ons en eindelijk in zich zelf. Rousseau wenscht in de opvoeding geen autoriteit. Ze is hem opheffing der zedelijke autonomie en vervangt ze door heteronomie. De Theonomie, door Calvijn en onze drie formulieren op grond der Schrift beleden, kent hij niet en biedt hem dus geen oplossing. Hij vergoet, dat het objectief van veel waarde blijft, als het goede gedaan wordt, onverschillig uit welke motieven dit gebeurt.

Na het 15e jaar breekt bij Emile het echte zedelijke handelen door. De zelfliefe (l'amour de soi) groeit sterk, mede door de tweede geboorte, die de periode van de puberteit inleidt. Er is een overstromende kracht van zelfliefe, die buiten de oevers van het „ik” treedt. De hartstochten ontwaken. De bron van alle is natuurlijk, maar uit duizenden bijstroompjes van elders wordt hun bedding mede gevuld. De natuurlijke zijn slechts op onze zelf-handeling en zelf-ontplooiing gericht en dus goed. Alleen die welke ons beheerschen en verteren, hebben hun bronnen buiten ons, doen ons kwaad en zijn kwaad. Zoodra het kind merkt, dat de omgeving hem niet alleen nuttig is, maar ook nuttig wil zijn, ontstaat de liefde tot de omgeving. Al weer uit de zelfliefe dus. Tegelijk verlegt Emile de verhouding tot de dingen naar die tot de personen. Nu wordt hij een wezen met een moreel bewustzijn. Nu de zelfliefe zich over andere wezens uitspreidt, zet ze zich in deugd om. Zooals de begrippen getransformeerde zintuiglijke indrukken zijn, zoo is de deugd getransformeerde zelfliefe. De liefde tot een persoon van hetzelfde geslacht, de vriendschap, gaat voorop. „Ze bestaat voor alles in een hartelijke deelneming, die steeds bereid is, het welzijn van den vriend met verstandig inzicht te bevorderen” (Nouvelle Héloïse). Voor de opvoeding is ze van veel belang. Bijna

destijds nog niet bestond; alsook, dat Gispén in Zwolle bevriend was met den heer Serné, den president der Christelijke Jongelingsvereniging aldaar, die in 1867 een keurige studie had geschreven over „de Christelijke Jongelingsverenigingen; hare geschiedenis, werkzaamheid en vruchten; vooral met betrekking tot Nederland.” Hij overleed 19 Januari 1879. Aan zijn geopende groeve sprak Gispén: „Ik dank God, dat ik op mijn levensweg Serné heb leeren kennen”. Zie ook het „in memoriam” aan hem gewijd onder: „Zondagsschool”.

Ook na de oprichting van den Gereformeerden Bond schoof Gispén zijn sympathie voor de algemeen-christelijke Jongelingsvereniging nooit onder stoelen of banken. Zoo schreef hij nog in het Gedenkboek bij het 50-jarig bestaan van Excelsior (1901): „Geboren uit de nadering van de geestelijke opwekking, waarmede ook Nederland in de eerste helft der 19de eeuw, zoo rijklijk gezegend werd, mist Excelsior confessioneele belijding en kerkelijk beginsel. Dat is nu eenmaal zoo en niet anders! En voor een jongelingsvereniging nog niet zoo geheel af te keuren. Het latere leven, het leven van den man, brengt genoeg strijd en moeite mee, vanwege moraal, critiek en polemiek. Laat de jongeling zich verheugen in Christelijke vriendschap, en in al het goede, dat in de ware wijsheid, de vreeze des Heeren, begrepen is.”

Dat de Gereformeerde Jongelingsvereniging juist bedoelt zich te oefenen voor dien strijd in het latere leven, schijnt hier aan Gispén's aandacht te zijn ontgaan.

RULLMANN.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Samenwerking.

I.

In onze dagen is de vraag over de samenwerking zeer nadrukkelijk aan de orde gesteld. Samenwerking van al wat den Christus der Schriften belijdt; samenwerking op zoo breed mogelijk terrein. Sedert Stockholm en Lausanne is die vraag nog niet weer verdwenen uit het besef van de Christenheid.

Overal. Op het terrein van kerk en school. Van barmhartigheid en sociale en staatkundige actie.

En ook in de Evangelisatie. Ook hier dringt zich de vraag aan ons op, of we en hoe we kunnen samenwerken met anderen in het brengen van het Evangelie aan wat daarvan in dezen ontred- derden tijd vervreemd is geraakt.

Hierbij staan twee uitersten diametraal tegenover elkaar.

In de eerste plaats zijn er, die geen kerkelijke

altijd te vroeg richt de hartstocht zich op het andere geslacht en beneemt de onschuld. En juist de toestand van onschuld moet zooveel mogelijk verlengd worden. Dit kan door echte vriendschap geschieden, doch ook door een edel verkeer der geslachten onderling. Liefde vraagt, dat de een de ander uitnemender acht dan zich zelf, en de twee tezamen een geheel vormen. Jonge menschen met wie het zoo is, worden, zegt Rousseau, door de liefde beter en volkomener. Diepe gedachten spreekt hij uit over het medelijden, over allerlei sociale deugden. We beperken ons, door in dit verband aan de hand van de geloofsbelijdenis van den Savoyeeschen vicaris nog iets van Rousseau's opvatting van het geweten te zeggen.

Want de zelfliefe heet wel bij Rousseau de eenige bron van alle moraliteit, doch ze is het niet. Hij gevoelt, dat er slechts één schrede is tusschen l'amour de soi, de zelfliefe, en l'amour propre, de eigenliefe, en deze laatste is de bron van alle kwaad, van ondeugd, haat en afgunst, wijl de mensch zich nu vergelijkt met anderen en overal de eerste plaats wenscht in te nemen. De zelfliefe deed de mensch leven in het paradijs. De eigenliefe is zijn zondeval, de val van de natuur tot de cultuur.

Zoo ervoer Rousseau de behoefte, de zedelijkheid nog vaster ten anker te leggen. Dat doet hij in het geweten. Dit is voor hem ongeveer gelijk aan de oorspronkelijke stem van het gevoel, het „sentiment intérieur”. Het is iets elementaars en is niet tot iets diepers terug te leiden, iets aangeborens in ieder. De stem van het geweten is de meest onmiddellijke spraak van de menscheit en omvat de norm, die voor een zedelijk wezen verplichtende kracht bezit. Ook hier ontmoeten we bij Rousseau tweespalt ten opzichte van de verhouding van gevoel en verstand. Als regel stelt hij het primaat van de praktische rede boven de theoretische. Toch zegt hij ook: Het verstand (de theoretische rede) leert ons het goede kennen; het geweten wekt de neiging in ons het lief te hebben.

Het geweten is de stem der ziel, de hartstochten zijn die van het lichaam. „Deze twee talen strijden dikwijls. Naar welke moet men luisteren?” „Maar al te dikwijls misleidt ons de rede; het geweten misleidt ons nooit; het is de ware gids van den

grenzen en kerkelijk onderscheid meer kennen schijnbaar, en liefst maar zouden zien, dat alle Christenen zonder te vragen naar Kerk en kerkelijke grenzen samen al het werk der Evangelisatie zouden willen doen.

Aan de andere zijde zij, die ook in de Evangelisatie elke aanraking en samenwerking met anderen ietwat angstig vermijden, en onder geen beding ook maar één keer samen willen optrekken.

Beide opvattingen zijn naar mijn meening uitersten. Het werk der Evangelisatie moet kerkelijk zijn. De Kerk moet het doen. De Kerk als instituut. Aan haar is opgedragen de arbeid van de prediking van het Evangelie. In eigen kring. In de Zending. En ook in de Evangelisatie.

Evangelisatie mag niet zijn het werk van een groep, een Vereniging, een kring van geloovigen zonder opdracht van de Kerk. Daarom is interkerkelijke Evangelisatie niet de juiste weg. Geen Gereformeerde kan goedkeuren, dat b.v. een Vereniging binnen haar kringen wordt opgericht, die het werk doet. En daarom is het evenmin goed, dat permanent samen wordt gearbeid door een opzettelijk daartoe opgerichte vereniging, bestaande uit Christenen van verschillende Kerken.

Een geval als het inmiddels onthonden Deventer kwartet was een uitzonderingsgeval. Het heeft gezegend gearbeid, maar is niet een model tot navolging.

Maar aan den anderen kant is het ook een uiterste, wanneer we als Gereformeerden nu meenen, dat men ook in de Evangelisatie nooit en nergens mag samenwerken.

Want dan dwaalt men naar mijn overtuiging!

Er is zeer wel te onderscheiden tusschen samenwerking in een daartoe opzettelijk opgerichte vereniging of kring, die permanent evangeliseert in een plaats of streek, en samenwerking in een actie, die slechts voor korten tijd ergens wordt gevoerd.

Bijvoorbeeld: in een Tentcampagne; een kermisweek; een opzettelijk georganiseerde avond in een groote zaal. Enzovoort. Al naar de plaatselijke omstandigheden zijn.

Die Evangelisatie-actie draagt slechts een voorbijgaand karakter. En in haar is er voor alle Christenen en groepen, die den Christus der Schriften belijden, een gelegenheid, om samen op te trekken.

Dat heeft men onder ons sedert lang gevoeld. En hoe ongewenscht we het ook achten, blijvend interkerkelijk te evangeliseeren, wanneer er gelegenheid was, zoo voor een paar dagen samen op te trekken, dan greep men ook van Gereformeerde zijde die gelegenheid gaarne aan.

Maar er begint hier en daar iets te kenteren. Zoo nu en dan verneemt men stemmen, die het pleit gaan voeren voor een andere opvatting en voor een andere wijze van doen.

Ook in die kortstondige Evangelisatie-actie niet meer meedoen.

mensch; het is voor de ziel, wat het instinct is voor het lichaam; wie het volgt, gehoorzaamt de natuur en vreest niet op een dwaalspoor te geraken.” Krachtig keert Rousseau zich tegen de opvatting, dat het innerlijk getuigenis van wat zedelijk is niet zou zijn dan „kinderlijke dwalingen, vooroordeelen der opvoeding.” Of tegen: „Niets is in de menscheit geest, buiten wat er door ervaring in komt, en wij beoordeelen alles slechts naar verworven voorstellingen!” Maar zelf zegt hij vlak daarna: De mensch heeft geen aangeboren kennis van het goede.

In lyrisch proza bezingt hij de beteekenis van het geweten. O geweten, gij goddelijk instinct, onsterfelijke hemelsche stem, betrouwbare gids voor een onwetend en beperkt, maar denkend en vrij wezen, onfeilbare rechter over goed en kwaad, die den mensch op God doet gelijken; gij zijt de grondslag van de uitnemendheid zijner natuur en van de moraliteit zijner handelingen.

Zoo herinnert hij er ons aan, dat we in de opvoeding de waarde van het geweten te vaak veronachtzamen en we in de onmetelijke doolhof der menscheit ervaringen met minder moeite een zekerder gids vinden, dan in een levenslange studie der moraal. Maar ook in dezen kan Rousseau onze onderwijzer niet zijn. Want hij gedenkt niet, hoe spoedig de werking van het geweten verland wordt. Het is een ingeschapen functie, bij kinderen werkend ook door intuïtie, maar evenzeer voor later zijn inhoud of maatstaf ontvangend door onderwijs. De werking ligt voor een deel in de sfeer der gewinning, anders zou ze niet zoo gemakkelijk tot vervalsching en tot zwijgen kunnen worden gebracht. Onderwijs en vermaning moeten samengaan, om en de goede norm der beoordeeling en de zuivere, krachtige uiting te verkrijgen en te bewaren. Wie zich in de opvoeding daarbij niet laat leiden door Gods Openbaring in de Schrift, hij houdt gebroken bakken uit, die geen water houden. Die dit levend water veracht, hij wijte het zich zelf, wanneer hij als Rousseau in de levensnood versmacht en omkomt.

STRIKWERDA.